

εἰδωλον ἐν ἀσπίδι (ἐδημοσιεύθησαν καὶ ταῦτα αὐτόθι πίν. 10 καὶ 13). Ὁ χῶρος οὗτος Γ ἔχει μῆκ. 4,25 καὶ πλ. 2,85, ὡς ἐκ τοῦ σχεδίου δὲ φαίνεται, δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν περιγραφεῖσαν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς ἄλλην ὀλίγον νεωτέραν. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ δὲν ἦτο κεχρισμένον, ἐσχάφη δὲ μέχρι τοῦ βράχου, διότι εὐρήματα ἐγίνοντο ἐν πάσῃ τῇ ἐπιχώσει· ἡ ἐλεφαντίνη πτέρυξ π. χ. εὐρέθη σχεδὸν ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις δὲν εἶναι ἰσοπεδωμένος· πλὴν τούτου εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον διακρίνονται ἀκόμη αἱ γραμμαὶ δύο ἀρχαιοτέρων τοίχων. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι τὸ δωμάτιον τοῦτο δὲν κατφεῖτο, ἀλλ' ἐχρησίμευε μόνον ὡς ἀποθήκη.

Ἡ οἰκία, ἣν περιεγράψαμεν, κατεστράφη ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀνάκτορον ὑπὸ πυρκαϊᾶς μεγάλῃς μεταβαλοῦσης τοὺς τοίχους εἰς ἀσβεστῶδες μίγμα, σκληρότατον πρὸ πάντων κατὰ τὰ μέρη, ὅπου ὑπῆρχε ξυλεία πολλή, π. χ. παρὰ τὰς θύρας.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ

(1886)

Αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνασκαφαὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἤρχισαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου καὶ ἔληξαν κατὰ τὰ μέσα Νοεμβρίου μηνός. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τρεῖς ἠναγκάσθη ἐνεκεν ἀσθενείας μου νὰ διακόψω ἐπὶ μικρὸν τὰς ἐργασίας. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἦν ἡ ἀποκάλυψις μεγάλου ῥωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος κειμένου ἀρχτικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπισθεν τῆς διπλῆς καλουμένης Στωᾶς. Τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἡ ἀποκάλυψις ἔχει μὲν καὶ τοπογραφικῶς ση-

μασίαν, διότι πιθανώτατα τούτο τὸ λουτρόν εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἄντωνίου (κατὰ Παυσανίαν) ποιηθέν, ἀλλ' ἐξόχως τοιαύτην ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ γενομένων εὐρημάτων.

Διότι ἀνευρέθησαν τέσσαρα μὲν μεγάλα, φυσικοῦ μεγέθους, ἀγάλματα (ὧν τὰ δύο ἀκέφαλα) τριάντα δὲ περίπου μικρὰ - ἐπίσης 70 ἐπιγραφαί, ὧν δύο ἐκ πολλῶν στίχων καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαι, καθύσον ἢ μία ἐμπεριλαμβάνει «δαιτησίαν» τινὰ τῆς μεταξὺ Κορινθίων καὶ Ἐπιδαυρίων περὶ ὁροθεσίας ἔριδος, ἢ ἐτέρω δὲ «λογοδοσίαν» τῶν ἐξόδων. Αὗται δημοσιευθήσονται ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι. Τὸ ἀποκαλυφθὲν οἰκοδόμημα, μήκους 50 περίπου μέτρων, οὕτινος οἱ τοῖχοι σφύζονται ἔτι εἰς ὕψος 4-7 μέτρων, ἔχει ἥσσονα βεβαίως σημασίαν, ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν, τῶν ἄλλων τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομημάτων, ἀλλ' ὑπὸ ἔποψιν τοπογραφικὴν ἔχει, ὡς εἴπομεν, σπουδαιότητα, πρέπει δὲ πάντως νὰ περιληφθῇ ἐν μέλλοντι νέῳ σχεδίῳ τοῦ ἱεροῦ, ὅπερ δέον νὰ χαραχθῇ μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Κρήνης (ἣν ἀναφέρει καὶ ἐπαινεῖ ὁ Παυσανίας) ἧς μέρος μικρὸν ἀπεκαλύφθη κατὰ τὰ τέλη τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Αὕτη κεῖται ἀνατολικῶς τοῦ ναοῦ καὶ ἐκτὸς τοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ περιβόλου, ὅστις ἀπεκαλύφθη καὶ οὗτος κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους, μετὰ τῶν καθ' ὄλον αὐτοῦ τὸ μῆκος ὑπαρχουσῶν ἐξεδρῶν. Ἡ κρήνη κατέχει ἱκανὸν χῶρον ἐπὶ λοφίσκου, τὰ εἰρέπεια δὲ αὐτῆς εἰσὶν ὄρατά μὲν πολλαχού ἀλλὰ τὸ πλεῖστον κατακεχωσμένα ὑπὸ χῶμα ἱκανὸν καὶ πέτρους καὶ πρίνους. Τὸ ἀποκαλυφθὲν μέρος (δυτ. τοῦ κτιρίου) εἶναι τὸ στόμιον, οὕτως εἰπεῖν, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ἐξέρρεεν· ἔχει τὸ σχῆμα δεξαμενῆς ἐπιμήκους διηρημένης εἰς τρεῖς φρεατοειδεῖς λεκάνας, ἐν αἷς ἀπεταμιεύετο τὸ ὕδωρ ἡρέμα ἐκρέον δι' ὀπῶν. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐγένοντο μεταβολαί, φαίνεται, καὶ διορθώσεις, ἀλλὰ περὶ τούτων ἀπάντων ἐκτενέστερον μετὰ τὴν ὅλην τοῦ κτιρίου ἀνασκαφὴν σὺν τῷ σχεδίῳ.

Τὰ ἀξιολογώτερα εὐρήματα μετεκομίσθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ κατετίθησαν τὰ πλεῖστα μὲν τούτων ἐν τῷ κεντρικῷ Μουσεῖῳ τινὰ δὲ καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἑταιρίας. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἐν συντόμῳ :

7 ἀγάλματα Ἀσκληπιῦ, ἐξ ὧν ἓν φυσικοῦ μεγέθους.

3 ἀγάλματα Ἀφροδίτης, ἐξ ὧν ἓν, τὴν καλουμένην «γενετήριαν» παριστάν, φυσικοῦ μεγέθους.

3 ἀγάλματα Ἀθηνᾶς μικρὰ μετὰ βάσεων ἐνεπιγράφων.

3 μικρὰ ἀγάλματα Ὑγείας, ὧν τὰ δύο φέρουσιν ἐνεπιγράφους βάσεις.

4 ἀγαλμάτια νεανιῶν γυμνῶν πιθανῶς ἀθλητῶν.

1 ἀγαλμάτιον Πανὸς ἐπὶ ἐνεπιγράφου βάσεως.

2 ἀγαλμάτια Κυβέλης.

1 μικροῦ παιδὸς ἐπὶ ἐνεπιγράφου βάσεως.

1 Ἐρμοῦ ἐπὶ στήλης φερούσης ἔμμετρον ἐπιγραφὴν.

Κορμὸς Νίκης μετ' ἀναπεπταμένων πτερυγῶν (σφύζεται ἢ ἑτέρα) ἀνευρεθεὶς πλησίον βᾶθρου (ἐνεπιγράφου), σχήματος πρῶρας πλοίου, κειμένου κατὰ χώραν ἔμπροσθεν τοῦ ρωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος, μετ' ἄλλων βᾶθρων. Ἡ Νίκη αὕτη ἴστατο ἐπὶ τῆς πρῶρας ταύτης ὡς ἡ ἐν Σαμοθράκη. — Κατετέθησαν δὲ ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσεῖῳ καὶ τέσσαρες γυναικείαι κεφαλαί, εὑρεθεῖσαι ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομῆματι. Ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἔμειναν τὰ ἐξῆς εὐρήματα ἐκ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν :

1 ἄγαλμα Ἀθηνᾶς φυσικοῦ μεγέθους ἀκέφαλον.

1 ἄγαλμα Ὑγείας φυσικοῦ μεγέθους ἀκέφαλον.

1 ἀνάγλυφον ἐπὶ τετραγώνου στήλης ἐνεπιγραφον εἰκονίζον τὸν Ἀσκληπιὸν κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος.

1 ἀνάγλυφον γυναικὸς ἀκέφαλον καὶ ἄλλα μικροῦ λόγου τεμάχια ἢ συντρίμματα ἀγαλμάτων.

Ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἑταιρίας κατετέθησαν :

Τὸ ἄνω ἥμισυ πηλίνου ἀγαλματίου ἀνδρός.

Εἰς λύχνος πήλινος τριγωνικοῦ σχήματος.

Ἐν ἀγαλμάτιον χαλκοῦν Ἀρτέμιδος.

Τὸ ἄνω ἥμισυ μικρᾶς γυναικείας μορφῆς ἐκ χαλκοῦ μετὰ πόλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Νομίσματα τινὰ χαλκᾶ ρωμ. χρόνων καὶ ἄλλα μικροῦ λόγου χαλκᾶ ἀντικείμενα. Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἰσὶν ἅπαντα ρωμαϊκῶν χρόνων.

Περὶ τῶν ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομημάτων, ὡς καὶ περὶ ἄλλων σχετικῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων γράψομεν ἐκτενῶς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Κρήνης ὁπότε δώσομεν καὶ νέον σχέδιον τοῦ ὄλου ἱεροῦ.

Ἐν Ἀθήναις μηνὶ Μαρτίῳ 1887.

Β. ΣΤΑΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

(Πίναξ 2)

Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῇ ἐνεργηθείσῃ ἐν τῷ ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῆς ὁδοῦ Νοταρᾶ καὶ λεωφόρου Ἀρτέμιδος οἰκοπέδῳ τοῦ Ἀντωνίου Λουκίσα, παρουσιάσθησαν δύο κτίρια χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων ἰδρυμένα ἐπὶ τοῦ τετμημένου βράχου. Τὸ πρῶτον, τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἔδειξε δύο πλευρὰς ΑΒ καὶ ΑΓ εἰς γωνίαν ὀρθὴν συναντωμένας. Οἱ τοῖχοι τῶν πλευρῶν τούτων ἀπαρτίζονται ἄνω κατὰ μὲν τὴν ΑΒ ἐκ δύο δόμων καλῶς εἰργασμένων λίθων μετὰ τοῦ περιθωρίου πρὸς τὴν κάτω ἀρμογὴν, ἑνιαχοῦ δὲ καὶ μετὰ προεξοχῆς εἰς τὸ κάτω τοῦ ἄβρακος, κάτωθεν δὲ τούτων ἐκ τριῶν ἄλλων δόμων λίθων, ὧν ἡ πρόσοψις οὐχὶ ἐντελῶς ἐξειργασμένη· κατὰ δὲ τὴν ΑΓ ἐκ τεσσάρων μὲν δόμων ἄνω, ὁμοίων τοῖς ἑτέροις τῆς πρώτης πλευρᾶς, ἑνὸς δὲ κάτω, ἕνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους. Ἔσωθεν τῶν δύο τούτων τοίχων φαίνεται ἰσοῦψῆς ὁ βράχος τετμημένος κατὰ δὲ τὸ Δ ἀφίνων διάστημα, ὡσεὶ πρὸς ἔκροθον τῶν ὑδάτων πρὸς τὸ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τετραγωνικὸν ἄνοιγμα τοῦ τοίχου Ε, ὅπερ φέρεται πρὸς τὸν ἔξωθεν πρὸς τοῦτο τετμημένον ἐν κλίσει τινὶ βράχον. Κατὰ τὸ σημεῖον Γ στρέφει καὶ πάλιν ὁ τοῖχος πρὸς τὸν βράχον παραλλήλως πρὸς τὴν ΑΒ. Ἐχει δὲ ὕψος τὸ πυργαειδὲς τοῦτο ἰδρυμαὶ 2,40.